

ומקדשי תיראו

גליון מס' 3 | ניסן תשע"ח

28 <בסתר ההר>

האמנם נכנסו בני
הישוב הישן
לשטח הר הבית?

דעת רבנו הרצי"ה מאמר ראשי

על יחס הרב צבי יהודה
לכניסה להר הבית בימינו
כולל עדויות וסיפורים
חדשים מרבנים רבים

מורא מקדש <18-5>

הרה"ר דוד לאו,
הרב אביגדור נבנצל
והרב זלמן קורן

- 3 **בשערי ההר**
דבר המערכת
- 5 **מכתב תמיכה בארגון מורא מקדש**
הרב דוד לאו שליט"א
הרב הראשי לישראל, יו"ר מועצת הרבנות הראשית
- 7 **חמורה טומאת מקדש מכל עבירות שבתורה**
הרב אביגדור נבנצל שליט"א
רב העיר העתיקה, ירושלים ת"ו
- 11 **כניסה לחר הבית בזמן הזה**
הרב זלמן קורן שליט"א ירושלים
- 18 **דעת רבנו הרב צבי יהודה זצ"ל על כניסה לחר הבית**
הרב דוד לנדאו מכון מאיר,
הרב עמיחי אליאש ישיבת שלום בנייך, ירושלים
- יחס הרב צבי יהודה**
- 23 **לבנין בית המקדש ולכניסה לחר הבית כימינו**
לקט עדויות
- 28 **בסתר ההר**
האמנם נכנסו בני הישוב הישן לשטח הר הבית?

תמונת הרצ"ה בשער באדיבות פירסומי ישראל

מערכת: הרב איתי הלוי, הרב יהושע ואן דייק,
הרב עידו רונטל, הרב עמיחי אליאש, שלומי הכהן.

לתרומות, לתגובות ולקבלת החוברת בדוא"ל:

Moramikdash.org.il | lemoramikdash@gmail.com | 053-2418479

חשבון בנק: בנק 20, סניף 439, מס' חשבון 224880

בהעברה בנקאית יש לציין: "עבור מורא-מקדש"

בשערי ההר

דבר מערכת

בסיעתא דשמיא, שמחים אנו להגיש בפניכם גליון שלישי בסדרת "ומקדשי תיראו".

המטרה הראשונית שעומדת בפנינו בהוצאת החוברות היא לעורר ולהזכיר את האיסור החמור שיש בכניסה להר הבית בזמן הזה. איסור זה, שלצערנו הרב נפרץ לאחרונה, נאסר על ידי גדולי הדורות עד ימינו אלה.

אך מעבר למטרה ראשונית וחשובה זו, עומדת בפנינו גם מטרת עומק שאיננה רק בבחינת 'סור מרע' אלא היא בעיקר בבחינת 'עשה טוב'. הזהירות מהכניסה להר בגלל חששות של טומאה איננה יוצרת בנו יחס שלילי למקום המקדש, חלילה, אלא ממלאת את לבנו ביחס חיובי ובחיבת קודש עמוקה למקום בית חיינו. דווקא העמידה שלנו מרחוק, לעת עתה, היא היא המאפשרת לנו לשאת עיניים אל גודלו וקדושתו של המקום, והיא המחזירה בקרבנו ענווה, ומגדילה את הערצתנו למדרגתו האלוקית.

מהתגובות החיוביות הרבות שקיבלנו, ניכר כי העלאת הדברים למודעות הציבורית נושאת פירות, ותורמת לחיזוק מצוות "מורא מקדש" בקרב עמך בית ישראל. תפילתנו, כי מגמה זו תלך ותתחזק.

לגבי החוברות הקודמות נטען כלפינו שלעיתים אנו רק מצטטים את גדולי הדורות מבלי לשאת ולתת בדבריהם כדרכה של תורה. כמענה לטענה זו ברצוננו להדגיש כי ישנה הבחנה ברורה בין משא ומתן למדני לבין הכרעה ופסיקה הלכתית. העיסוק והעיון בסוגיות השונות של קדושת המקדש הוא ודאי חשוב ונצרך ואף יש בו מצווה גדולה. מצווה זו מוטלת על כל עמלי התורה שבדור והיא בבחינת 'כתר תורה מונח ועומד, כל הרוצה ליטול יבוא ויטול'. לעומת זאת, ההכרעה והפסיקה ההלכתית בעניינים חמורים אלה היא עניין אחר לגמרי. הכרעה זו שמורה לגדולי ההוראה ולרבנות הראשית לישראל, שהיא המופקדת על פסיקת ההלכה במרחב הציבורי. להם, ורק להם, ניתנה הסמכות להכריע בעניינים אלו. חלילה לנו להתיימר ולהורות הלכה בפני רבותינו הגדולים על סמך איזה חשבון למדני או הלכתי שיש לנו, ובטח שלא על בסיס מחקרי כזה או אחר. זו הסיבה מדוע השתמשו חז"ל בביטויים חריפים כל כך ביחס למי שמורה הלכה בפני רבו [עין עירובין סג.]. איסור זה של הוראה בפני רבו נפסק

להלכה בשולחן ערוך [יו"ד רמב"ד], והחיד"א [ברכי יוסף שם] מעיר שאמנם יכול אדם להתנווכח עם רבו בדרך של משא ומתן אבל 'לכתוב פסק או הוראה לאחרים כנגד רבו - אסור'.

את החוברת שלפנינו פותח מכתב מאת הרב הראשי לישראל, הגאון **הרב דוד לאו שליט"א**, המחזק את פעילותה של תנועת מורא מקדש. הרב מציין את הכרעתם של כל גדולי הדורות שלא להיכנס להר, ומבאר כי כניסה שלא למטרת עבודה אסורה.

במשך ימי החנוכה התקיימה פעילות של חלוקת חומרי הסברה באזור העיר העתיקה והכותל המערבי. בראש חודש טבת שמעו הפעילים שיחה מפיו של הגאון **הרב אביגדר נבנצל שליט"א**, רבה של העיר העתיקה. הרב בירך על הפעילות והדגיש כי אף שהכמיהה לבית המקדש היא רצויה וטובה, אסור לה שתפר את יראת המקדש. כמו כן דיבר הרב על החומרה הגדולה שישנה בקדושת מקדש וקדשיו ואמר כי משום כך חשוב במיוחד להפריש את הרבים מאיסור זה. שיחת הרב וכן מכתב שכתב בנושא זה מוגשים כאן לציבור.

עוד מובא בגליון מכתבו של הגאון **הרב זלמן קורן שליט"א**, גדול חוקרי הר הבית בימינו. מכתב זה פורסם בעבר במסגרות שונות והוא חוזר ומתפרסם כאן שוב. הרב מבהיר כי אין כל ממצאים מחקריים חדשים שבכוחם להוסיף להכרעה היכן בדיוק היה ממוקם המקדש. כמו כן הוא מבאר שהסיבה המרכזית לאיסור הכניסה להר היא 'למיגדר מילתא', ולכן גם אם היו ממצאים חדשים לא היה בכוחם להתיר את האיסור שהטילו גדולי ישראל. לבסוף הוא טוען כי, לצערנו הרב, מה ש'התחדש' בשנים האחרונות בנושא זה הוא חוסר הציות לגדולי ישראל.

לעומת טענה כי מרן **הרב צבי יהודה הכהן קוק זצ"ל** נתן הסכמה כלשהי להתיר הכניסה להר הבית, מבררים **הרב דוד לנדאו והרב עמיחי אליאש** את דעתו הנחרצת לאיסור, כפי שעולה מדבריו שבכתב ובעל פה. הדברים באים לידי ביטוי גם ב**לקט עדויות** של תלמידיו ושל תלמידי חכמים אחרים ששמעו זאת במפורש מפיו.

במדור **בסתר ההר** מובאות עדויות הסטוריות לכך שבני הישוב הישן בירושלים לא נכנסו להר, לא מפני שלא היתה להם אפשרות לעשות זאת אלא מפני חומר האיסור.

נחתום בתפילה כי בזכות השמירה על מורא מקדש יתקיימו בנו בקרוב הפסוקים: "כה אמר ה' שבתי אל ציון ושכנתי בתוך ירושלם, ונקראה ירושלם עיר האמת והר ה' צב-אות הר הקדש" [זכריה ח, ג], "ואני אהיה לה נאם ה' **חומת אש סביב ולכבוד אהיה בתוכה**" [שם ב, ט].

מכתב תמיכה בארגון מורא מקדש

הרב דוד לאו שליט"א הרב הראשי לישראל, יו"ר מועצת הרבנות הראשית

David Lau

Chief Rabbi Of Israel

President of The Chief Rabbinic Council

דוד לאו

הרב הראשי לישראל

נשיא מועצת הרבנות הראשית

בס"ד, י"ג חשוון, תשע"ח
2 נובמבר, 2017
מק"ל-53.עח

לכבוד

תנועת "מורא מקדש"

מורא מקדש

בעת האחרונה עדים אנו לכמיהתם של רבים לעלות במעלות הקודש, ורוצים להיכנס לרחבת הר הבית ע"מ לספוג מקדושת המקום.

לפני מגיעות כמעט מידי יום פנייתם של רבים המבקשים שאתיר להם את הדבר. אולם בעיון בדברי במקורות ובדברי גאוני הדורות עמדתי חד משמעית שעדיין אין מקום להתיר דבר זה.

חז"ל לימדונו "לא ממקדש אתה מתיירא אלא ממי שהזהיר על המקדש" (יבמות ו ע"א). ומנין שדין זה תקף גם בימינו שנאמר "את שבתותי תשמרו ומקדשי תיראו" – מה שמירה האמורה בשבת לעולם, אף מורא האמור במקדש לעולם. בענין מורא מקדש לא מצאנו מקום לשנות, וגם בזמן הזה יש איסור חמור לעלות להר הבית ובעיקר כשזה גורם לרבים ח"ו לנהוג במקום מתוך קלות ראש ופגיעה במקום הקודש.

אציין שגם לשיטת הראב"ד (הלכות בית הבחירה פ"ו הי"ד) שסבר שהנכנס כיום אין בו משום כרת, כבר כתב עליו הכסף משנה שאמנם כרת אין בו אבל איסור יש בו, ויש שהוסיפו שהאיסור מאוריינתא. ובספר בני ציון (סי' ב') ביאר כוונת הראב"ד שאין לדונו כחייב כרת לענין פסול לעדות. אמנם המאירי בשני מקומות (מגילה י' ושבועות ט"ו) כתב שלדעת הראב"ד בזה"ז מותר להיכנס למקום המקדש, אבל נראה שהוא דעה יחידה הסוברת כן.

בדעת הראב"ד נראה לבאר שגם לדבריו קדושה קיימת אלא שאין כרת, אבל לאו ועשה איכא. כך מוכח גם מזה שהראב"ד אינו מעיר כלום על דברי הרמב"ם לגבי מורא מקדש. גם הרמב"ם בספרו מורה נבוכים (ח"ג פרק מ"ז) פרט שמורא מקדש קיים בין במקום שאסור להיכנס אפילו בטוהרה ובין במקום שאסור להיכנס מצד הטומאה, שנאמר "ואת מקדשי תיראו". ועל כן הכריעו כל האחרונים שמדין מורא מקדש יש איסור להיכנס ליהודים ולנכרים גם לדעת הראב"ד.

ואכן כל גדולי ישראל בעת האחרונה וכל החלטות הרבנות הראשית לדורותיה, היו בדעה שהכניסה להר הבית אסורה. הטיב מרן הגראי"ה קוק לבטא את הדבר וכתב בספרו "משפט כהן", שמפני הטומאה אנו נוהרים מלהתקרב בהיותנו טמאים על המקום הקדוש. ומוסיף שבכך מקיים מצוות **"מורא מקדש"**. וכלפי אותם אלו שטוענים כי בכך אנו מצביעים על אי שייכותנו למקום זה, כתב

באגרת שאין בכך "לא מיעוט זכויותינו ומיעוט קישורנו אל המקום הקדוש הזה אלא מפני רוב הקישור שלנו אליו ואל רוממות קדושתו".

אציין שהמצווה לעלות להר הבית היא כאשר עולים ע"מ להקריב קרבן, דבר שלצערנו לא זכינו עדיין. אבל לא מצאנו היתר לעלות להר הבית רק כדי לעלות, בכך אין שום מצווה. וכ"ש שאין מקום להיכנס לאותם ספקות חמורים של טהרה, ולכן אין להתיר דבר זה כיום.

דרישת המקדש צריכה להיות בלימוד הלכות מקדש וקדשיו, בעיון בהן, בלימוד הסיבות לחורבן (כחילול שבת ועוד), בלימוד ההלכות ובתיקון חסרונות אלו, שיוכז את העולם באורו של מקדש.

ארגון **"מורא מקדש"** חרט על דגלו לשרש את הזילותא שאנו רואים בעת האחרונה ואת הפגיעה בקדושת המקום, וכן ולהשריש בלב כולם את חשיבות מצות **מורא מקדש**. אני בא בשורות אלו לחזק את ידכם בפעלכם למנוע ח"ו להיכשל באיסור חמור זה, שיש בו חשש כרת.

אני תקוה ותפילה שבמהרה בימינו נוכל לעלות לבית ה' בקדושה ובטהרה ונוכה לבנין בית המקדש ותחזינה עינינו בשובו לציון ברחמים.

החותם למען קדושת ירושלים

דוד לאו

הרב הראשי לישראל

חמורה טומאת מקדש מכל עבירות שבתורה

הרב אביגדור נבנצל שליט"א רב העיר העתיקה, ירושלים ת"ו

בחנוכה האחרון התקיימה פעילות רחבה של ארגון "מורא מקדש", הפועל לשמירה על קדושת הר-הבית על ידי הפצת עלונים והסברת האיסור החמור של עליה לכל שטח ההר על ידי פעילי ופעילות הארגון.

בראש חודש טבת, התאספו עשרות פעילים לשיחת חיזוק מפי רבה של העיר העתיקה - הגאון הרב אביגדור נבנצל שליט"א בביתו. הרב נבנצל שיבח מאוד את הפעילות.

להלן דבריו:

שלמה המלך אומר (שיר השירים א, ד): "משכני אחריו נרוצה". לכאורה אלו תרתי דסתרי - אדם שצריך למשוך אותו אינו רץ, ואדם שרץ אין צורך למשוך אותו, ואם כן מדוע "משכני אחריו נרוצה"? - אלא שבכל עובד ה' ישנם שני כוחות - מצד אחד יש בו אהבת ה' המביאה אותו לרוץ למצוות ה', ומצד שני יש בו יראת ה' והוא פוחד להתקרב, ומצד זה צריך למשוך אותו. שני הדברים הללו הם מצוות דאורייתא - מצות יראת ה' ומצות אהבת ה'. אדם אינו יכול לומר 'אני רק אוהב ה' או 'אני רק ירא את ה'', אלא הוא חייב בשתייהן. צריך לדעת את האזיון בין שני הכוחות האלה, מתי להשתמש בכל אחד מהם.

במתן תורה, ישראל רוצים להתקרב להר, רוצים לקבל את התורה ולהידבק בשכינה. אך הקדוש ברוך הוא מזהיר אותם מלעלות בהר, הוא אומר למשה (שמות יט, יב): "וְהִגְבַּלְתָּ אֶת הָעָם סָבִיב לֵאמֹר הִשְׁמְרוּ לָכֶם עֲלֹת בְּהָר וְנִגַּע בְּקִצְהוּ", ובשעת מתן תורה הוא אומר שוב (שם, כא): "יֵד הָעֵד בְּעֵם פֶּן יִהְרְסוּ אֶל ה'". ה' יודע שההיטות של בני ישראל להתקרב אל ההר כל כך גדולה, עד שגם אם מאיימים עליהם ש"כָּל הַנִּגַּע בְּהָר מוֹת יוֹמָת... כִּי סָקוּל יִסְקַל או יִרָה יִירָה אִם בְּהֶמָּה אִם אִישׁ לֹא יִחְיֶה", הם עלולים בכל זאת להתקרב להר, ולכן צריך להזהיר אותם שוב שלא יעזו לעלות להר. אומות העולם אינן רוצות להתקרב להר סיני משום שאינן מחפשות את הקרבה הזאת. אבל ישראל - הנפש שלהם היא נפש אלוהית

והיא רוצה להידיבק בשכינה, ויש לחשוש שהם ינסו להתקרב לשכינה, וגם אחרי שמשוה מזהיר אותם שכל הנוגע מות יומת הם עלולים להתקרב. ולכן צריך לחזור ולהזהיר אותם על כך.

וכן הוא במשכן. בני ישראל אומרים (במדבר יז כז-כח): "וַיֹּאמְרוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל אֶל מֹשֶׁה לֵאמֹר הֵן גִּזְעֵנוּ אֲבִדְנוּ כָּלֵנוּ אֲבִדְנוּ. כָּל הַקֶּרֶב הַקֶּרֶב אֶל מִשְׁכַּן ה' יָמוּת הָאֵם תָּמֻנוּ לְגֻעַ", לכאורה לא שייך לומר "האם תמנו לגווע", הלא אם אדם יודע שבמקום מסוים יש שדה מוקשים, אל לו לגשת לשם! אלא שהשאיפה שלהם להתקרב למשכן היא כל כך גדולה, עד שגם כשאומרים להם שמי שיתקרב למשכן ה' ימות, זה לא מונע אותם מלהתקרב והם עלולים לגווע חס ושלום.

בדומה לכך, חז"ל אומרים (במדבר רבה ג, יא) "שהיה הארון מכלה בבני קהת והיה ממעטן שהיה מקצר ימיהם ואף על פי כן מחיבת הקדש היו רצים בני קהת אחריו". לכאורה, אם הם היו מתים בגלל הארון, הם היו צריכים להתרחק ממנו. אלא שהשאיפה שלהם אל הקודש היתה כל כך גדולה עד שלא היתה אפשרות לעצור אותם, ולכן היתה דרושה השגחה מדוקדקת של אהרון ובניו שיבואו וישימו אותם "איש איש על עבודתו ואל משאו" (במדבר ד, יט). למרות שהקרבה לארון גרמה להם למות, אי אפשר היה למנוע אותם מלרצות להתקרב אליו.

השאיפה של בני ישראל אל הקדושה – "נרצה" – היא גדולה מאוד, וזה טוב מאוד, אבל דרוש גם האיזון עם הצד של היראה, ה'משכני', לדעת שלא להתקרב למה שאסור להתקרב.

כך הוא גם בנוגע למקדש. ישנה היום בישראל חיבת הקודש, יהודים רוצים להדיבק בקדושה ולעלות להר הבית, והרצון הזה הוא טוב וחיובי. אנחנו רוצים את ירושלים, רוצים לראות את המקדש בנוי במהרה בימינו, רוצים לראות את עבודת הקרבנות, את הדלקת המנורה ואת שאר עבודות המקדש. אנחנו לא צריכים את נשיא ארה"ב שיכריז שירושלים שייכת לעם ישראל, כל יהודי דתי מתפלל שלוש פעמים ביום על בניין ירושלים, בכל ברכת המזון מזכירים בניין ירושלים. אבל מצד שני צריך גם את ה'משכני', את היראה, לא לגשת כשה' לא רוצה אותנו, כשאנחנו טמאים ויש חשש שהכניסה תביא לכשלון. גם אם טוענים שנכנסים למקומות שמותר להיכנס, מי יודע אם כולם טבלו קודם, ואפילו אם אלה טבלו יש חשש שיבואו אחרים להיכנס בלי טבילה. **לכן ודאי שצריך לשמור על מה שכל גדולי הרבנים גזרו בשעת כיבוש הר הבית בתשכ"ז, וחתמו שלא להיכנס להר הבית ולא להתקרב חס ושלום למקום המקדש.**

כבר הרב קוק, שאין לחשוד אותו שהיתה חסרה לו אהבת ארץ ישראל, פרסם בזמנו את האיסור לא לעלות להר הבית.

בשנת תשכ"ז דיברתי עם הרב צבי יהודה, שגם הוא לא חשוד שהיתה חסרה לו אהבת ארץ ישראל ואהבת הקודש, ואמרתי לו שאולי הגיע הזמן לעורר לבנות את בית המקדש, אך הוא לא הסכים, ואמר שאנו עוד לא מוכנים לבית המקדש.

ש: האם העובדה שיש אנשים שנכנסים להר נוגעת לנו? האם אנו צריכים למחות בהם?

הרב: כן, עד כמה שאפשר.

ש: במה זה שונה משאר האיסורים? הלא גם על שאר האיסורים צריך למחות?

הרב: ודאי שצריך למחות גם באנשים המחללים שבת, או עוברים שאר עברות, אבל חז"ל אמרו שחמורה טומאת מקדש משאר עברות שבתורה, שכל עברות מתכפרות בשעיר אחד בשנה, וטומאת מקדש וקדשיו צריכה שלושים ושניים שעירים בשנה להתכפר (תוספתא שבועות א, ב).

לכן אין היתר להיכנס פנימה להר, וצריך למנוע אנשים מלהיכנס, להשפיע עליהם שלא להיכנס. יחד עם זה צריך לשמור על האהבה למקדש, על השאיפה להיכנס, לשמור על ה'נרוצה' גם כן. כרגע צריך להיזהר ב'משכני', אבל יחד עם זה לשמור על השלהבת של ה'נרוצה', וכך נזכה כולנו לעלות בטהרה להר הבית ולהקריב קרבנות ולאכול מן הזבחים ומן הפסחים במהרה בימינו אמן.

ש: יש אומרים שכיום הערבים עושים שם כבתוך שלהם, וכל מי שעולה תורם לכיבוש המקום מידם.

הרב: האם מפני שהערבים מחללים אותו, גם אנחנו נחלל אותו?!

ש: אם טומאה הותרה כדי לבנות את בית המקדש - האם לא שייך לומר שטומאה הותרה בשביל דברים המקרבים את בניית המקדש?

הרב: אם מילה דוחה את השבת, אז גם כל ההכנות למילה דוחות שבת?!

ש: מה אומרים למי שטוען שהרב שלו מתיר?

הרב: שכל גדולי ישראל חתמו על האיסור בשנת תשכ"ז.

ש: איך אפשר לחזק את הציפיה למקדש?

הרב: ללמוד את הלכות המקדש, להתפלל על בניית המקדש, להתאבל בתשעה באב ובשאר הימים שבהם צריכים להתאבל על חרבן הבית.

נברך את כל הפעילים בנושא זה שבע"ה יראו כולם פני משיח ואת המקדש בבניינו, ויעלו ויראו וישתחוו לפני ה'.

הזברים הנוקבים מצטרפים למכתב שפרסם הרב נבנצל לפני כשנתיים, ובו הוא מזהיר מעליה להר-הבית:

בס"ד, צום השביעי תשע"ו, ירושלים עיר הקודש תובב"א

על זה היה דווה ליבנו, על הר ציון ששמש, שועלים הלכו בו, שועלים הולכי ארבע, והולכי שתיים. אבל עוד יותר ידווה ליבנו אם גם אחינו בני ישראל הלכו בו. כל גדולי הרבנים חתמו בתשכ"ז שאין לעלות להר הבית כולו עד יבוא ינון במהרה בימינו. העולים עלולים ח"ו לעורר קטרוג על מציאותנו בירושלים. מובן שאין ההר שייך לנוכרים, אך הוא "הר ה'" ו"בית אלוקי יעקב", ואין רשות לנוכרים ולא לישראל להכנס אליו בינתיים, גם אם איננו יכולים כרגע למנוע הנוכרים.

ונזכה לבנין המקדש במהרה בימינו, וצום השביעי יתהפך לששון ולשמחה.

כעתירת צעיר הלויים

אביגדר נבנצל

ק"ד צום השביעי תשע"ו, ירושלים עיר הקודש תובב"א
 על זה היה דווה ליבנו, על הר ציון ששמש, שועלים הלכו בו, שועלים הולכי ארבע, והולכי שתיים. אבל עוד יותר ידווה ליבנו אם גם אחינו בני ישראל הלכו בו. כל גדולי הרבנים חתמו בתשכ"ז שאין לעלות להר הבית כולו עד יבוא ינון במהרה בימינו. העולים עלולים ח"ו לעורר קטרוג על מציאותנו בירושלים. מובן שאין ההר שייך לנוכרים, אך הוא "הר ה'" ו"בית אלוקי יעקב", ואין רשות לנוכרים ולא לישראל להכנס אליו בינתיים, גם אם איננו יכולים כרגע למנוע הנוכרים.
 ונזכה לבנין המקדש במהרה בימינו, וצום השביעי יתהפך לששון ולשמחה.
 כעתירת צעיר הלויים
 אביגדר נבנצל

כניסה להר הבית בזמן הזה¹

הרב זלמן קורן ירושלים

שלום וברכה למו"ר הרב קורן שליט"א

אבוא בשאלה קצרה, ברשות כת"ר:

לאחרונה נתרבו העולים להר הבית, ואחד מהמצדדים בעניין אמר לי בטעם הדבר כי נתברר כיום בבירור גמור מפי מומחים, כמו הרב זלמן קורן, שניתן לדעת ברמה קרובה לדיוק שלם את מקום המזבח, וממילא בטל טעם בטלה תקנה.

ובזה רצוני לדעת הכצעקתה והאם אכן נתברר בירור גמור.

כל טוב סלה

אתה כתבת כי מדובר בשאלה קצרה, אלא שהתשובה לכך אינה קצרה, ומשום כך התמהמהתי במתן התשובה.

א. שאלת זיהוי הצכרה כאבן השתיה מוכרעת אצלי שנים רבות וכפי שפרסמתי את הדברים כבר בשנת תשל"ז בספרי חצרות בית ה'. ובתחום זה לא נשתנה הרבה, מטבע הדברים נוספו מאז עוד כמה ידיעות, אך לא נודעה לי מאז שום ידיעה דרמטית הקשורה לעצם הזיהוי. אלא שבספרי אז התמודדתי עם טענות של כאלה שדימו בעת ההיא למצוא מקום אחר לבית המקדש, ודחיתי את דבריהם. מאז ועד היום צצו דברים נוספים, והיו ששמעו ממני גם דחיות לטענות המחודשות, אך עיקרן של הדחיות לא פורסם עדיין.

1. מכתב זה נשלח אלי בחנוכה תשע"ז, ותשובתי פורסמה ברשותי על ידי השואל באיזה פורום, ומשם גם עברה לפורומים אחרים. כאן קיצרנו מעט באיזכור פרטים הנוגעים לדיון בראיות לכאן ולכאן שהופיעו בכ"ע מסוימים בעיתם. כמו כן בוצעו כאן כמה תיקוני לשון מעטים (חלקם ב"תפר" במקומות בהם קיצרנו בדברים).

"מי שסבור שכיום הזיהוי נעשה ודאי יותר, אינו יודע מה הוא שח... מה שהשתנה באמת מזמן כתיבת הכרז של תשכ"ז הוא פטירתו של הרצי"ה קוק וצ"ל שלחם בכל תוקף בכל המזלזלים במורא מקדש"

עלי לציין כי ההוכחה המכרעת שאותה מצאתי בשעתו (ואשר אותה פרסמתי בפרסומים שונים) לזיהוי הצרכה כאבן השתיה, מבוססת על כך שהמרחק בין הצרכה לבין השפה המזרחית של הרמה מתאים למרחק שבין הכותל המזרחי של העזרה לבין קודש הקודשים (על פי מה שמפורש במשנה במידות). אלא שהוכחה זו קיימת דווקא בהתאמה לשיעור האמה הגדול שגם מתאים לרוחב הר הבית הקיים ממזרח למערב, וגם לרוחבו של שער ברקלי. ניתן להתאים את המרחקים גם לשיעור אמה קטן במעט, אך בוודאי לא לשיעור של 48 ס"מ. (בכ"ע תחומין כרך ט (תשמ"ח) פרסם ד"ר זכריה דור שב מאמר שבו ביקש לקבוע כי את מידות הר הבית אמנם מדדו לפי אמה גדולה, אך את מידות העזרה מדדו לפי אמה קטנה, ואת הקושי בהתאמה בין האמה הקטנה לבין המרחק שמשפת הרמה עד הצרכה יישב בזה שטען שהכותל המזרחי של העזרה עמד על גבי הרמה, והוא היה כותל עבה במיוחד, וכך הקטין את המרחק שמן הפנים המערביות של אותו כותל עד לצרכה באופן שיתאים לאמה בשיעור 48 או אף 47 ס"מ. באותו כרך פרסמתי תגובה על עצם דבריו והצגתי את הקשיים שבשיטתו, עיי"ש).

ב. לפני שנים אחדות בעת חפירה שנערכה בסמוך לכיפת הסלע לצורך הנחת קו חשמל, היה מקום לקוות שבהתאם לתוואי החפירה ניתן יהיה לראות איזה שריד של קטע מיסודות חומת העזרה (בהנחה שהצרכה היא אבן השתיה). חפירה דומה נערכה גם למרגלות הכותל המזרחי, במקום שבו לכאורה היה צריך להיתקל בקיר של עזרת נשים. שרידי כתלים לא נמצאו, ובמקומות שהגיעה החפירה לסלע, גם לא נמצאו שרידי תעלות יסוד של כתלים. ב"דרך האתרים" היו ויכוחים על משמעות העניין, ואכמ"ל. לדעתי אין להסיק הרבה מאי מציאת יסודות כתלים שם, ומשום כך אינני רואה סיבה לסגת מעיקר הקביעה שקבעתי בעניין הצרכה, אך לאור החפירות הנ"ל ניתן לקבוע כי מי שסבור שכיום הזיהוי נעשה ודאי יותר, אינו יודע מה הוא שח.

ג. השאלה ההלכתית העיקרית הנוגעת לנו בזמן הזה שאנו טמאים ממים היא כמובן גבול החיל. בכך נגעתי כבר בספרי חצרות בית ה', ואחר כך בהרחבה בכ"ע מעלין בקודש גליון י"ד. אחרי שנים עיינתי שוב בנושא והגעתי למסקנות שונות במקצת, ופרסמתי את הדברים במאמר גדול במעלין בקודש גליון כ"ז. מסקנותי בגליון כ"ז הכבידו מאוד על הדתיים שעולים

להר הבית, והיו על כך תגובות וויכוחים בגליון כ"ח. תגובה נוספת, וגם תשובה נוספת שלי, נכתבה במעלין בקודש גליון ל"ב.

ד. בשנת תשס"ב במעלין בקודש גליון ה' פרסם הרה"ג ר' אביגדור נבנצאל תגובות לדברים שפורסמו בגליון ד', ובין השאר טען שאין לסמוך בעניין זיהוי הצכרה על תשובת הרדב"ז, כי מעיון בגוף התשובה נראה שהיא משובשת. באותו גליון הגבתי על דבריו וזאת אך ורק בתיחסות לנקודה אותה ציין כהוכחה לכך שהתשובה משובשת. עם זאת כבר בספרי חצרות בית ה' עמדתי על כך שבתשובת הרדב"ז קיימות קביעות שונות שסותרות זו את זו, ושם כתבתי כי הסתירות נובעות מכך שהוא עצמו ראה את המקום מבחוץ, ומנקודת מבטו לא ידע שהוא מנסה לקיים זה בצד זה דברים שסותרים זה את זה, ונגעתי שם בשאלה כיצד יש לנהוג במקרה בו מוצאים תשובה של קדמון שאנו יודעים שיש בתוכה סתירה פנימית. אלא שבספר חצרות בית ה' לא יכולתי להאריך בפרטים השונים שבתשובה, וזאת עשיתי רק כעבור שנים רבות וכדלהלן.

ה. בגליון ל' של מעלין בקודש (אלול תשע"ה) פרסמתי מאמר ארוך (ליתר דיוק קונטרס או שמה ספר ממש המשתרע על גבי 120 עמודים) המוקדש כולו לתשובת הרדב"ז על כל מרכיביה. מאמר זה לא הפך את זיהוי הצכרה ליותר ודאי או פחות ודאי (אם כי מטבע הדברים הוא גם כלל ריכוז של המקורות שלדעתי נוגעים לעניין, מהם כאלה שהתחדשו לי במהלך השנים), אבל עיקרו של המאמר היה בנסיון להתחקות אחרי ההגיון שבכל אחת מן הקביעות הסותרות שבדברי הרדב"ז.

אני מבין שיש רבים שלא ירדו כלל לעומק הדברים, ולא התבוננו כלל במשמעותם המתודולוגית, ודי היה להם בזה שבמאמר זה ניתן הסבר לעצם דברי הרדב"ז, כדי לקבוע כאילו כעת כבר הותרו כל הספיקות, וזאת אף על פי שאמנם במאמר יש הסבר להגיון הפנימי שבקביעות עצמן, אך מי שמכיר את המקום יודע שבמציאות אי אפשר לקיימן זו לצד זו.

ו. הרב ישראל אריאל ואחרים ניסו להתווכח עם הקביעות שלי באותו מאמר, שכן לפי דעתו של הרב ישראל אריאל, הרדב"ז עצמו היה בתוך הר הבית, ולכך יש משמעות רבה מנקודת מבטם של המבקרים בהר בזמן הזה, שאותם מתאר הרב אריאל כממשיכי דרכו של הרדב"ז. תגובה ארוכה שלו פורסמה במעלין בקודש גליון ל"א, וגם תגובתי על תגובתו ועל תגובתם של אחרים פורסמה באותו גליון (והיה לכך עוד מעט המשך בגליון לב). חלק מן המאמר של

הרב אריאל עסק גם בחובה הקדושה שיש לדעתו בעליה להר הבית בזמן הזה, וזה אילץ אותי להגיב גם על דברים אלו. (למעשה כבר במבוא לספרי חצרות בית ה' כתבתי מדוע כיום אי אפשר להתיר בפועל את העליה להר הבית שלא לצרכי בטחון, ומאמר שלי בנושא פורסם גם ב"עטורי כהנים" של עטרת כהנים גליון 238, ועוד). מאידך יש לציין כי בגליון הנ"ל היה גם מי שהגיב בכיוון הפוך, וטען שהדרך בה ביקשתי להראות במאמר שקביעתו של הרדב"ז שהצרכה היא אבן השתיה היא בעלת תוקף יותר גדול מאשר קביעתו שהכותל המערבי הקיים הוא כותל העזרה (קביעה הסותרת כמובן את הקביעה שהצרכה היא אבן השתיה), אינה מספקת כדי לנהוג על פיה הלכה למעשה.

ז. בתשעה באב תשכ"ז נכנס הרב גורן דרך שער המוגרבים להר הבית למרחק מסויים מזרחה, ותקע בשופר. מעשה זה זעזע את עולם התורה כולו, ובעקבותיו בחודש אלול תשכ"ז פרסמו רבני ישראל מכל שדרות הציבור את הכרוז שלהם אודות האיסור הגורף בכניסה להר הבית (הגר"י קנייבסקי והגראמ"מ שך זצ"ל אמנם לא הוסיפו את חתימתם לכרוז שבראשו חתומים הרב אונטרמן, הגר"י אברמסקי והרב ניסים, אך פרסמו בנפרד את דעתם בעניין חומר האיסור בעליה להר הבית בזמן הזה). בכרוז אמנם נזכר חוסר ידיעת תחומי העזרה כנימוק לאיסור, אך למעשה ברור היה גם אז לכל מתחיל (גם ללא המחקרים שלי ושל אחרים), שאין ספק בכך שכניסה של מטרים ספורים מזרחה משער המוגרבים איננה כניסה לעזרה. (למעשה כל מי שמתיר להגיע לכותל המערבי, יודע שמן הצד השני של שער המוגרבים נמצא שטח שמשתייך אולי להר הבית, אך לא יותר מזה). אלא שכל מי שיש לו אפילו מעט ידיעות בלשונות חכמים היה צריך להבין שמדובר במודעה שמטרתה היא מגדר מילתא, אשר לכל הדעות היא בסמכות ואף בחובת גדולי הדור כאשר השעה צריכה לכך (ולדעת רוב הראשונים, בכוח זה ניתן גם כיום לגזור מיתה בפועל על עבריין אם השעה צריכה לכך, וכפי שנפסק להלכה בשו"ע חו"מ סי' ב). ומשום כך הטענה כאילו מחמת הבירור הנוסף שהתברר בזמן הזה "בטל טעם בטלה תקנה" היא חסרת שחר, ולמעשה ההנחה שמדובר במגדר מילתא מפורשת בדבריהם של כמה מן החכמים שכתבו אז בזה בספריהם, אף כי לא הזכירו זאת בכרוז.

(זו אכן הייתה דרכם של חז"ל במקומות שונים בהם הוצרכו להורות הוראות שעה. עיין במשנה בכריתות (פ"א מ"ז): "מעשה שעמדו קינין בירושלים בדינר זהב, אמר רבן שמעון בן גמליאל: המעון הזה, לא אליו הלילה עד שיהיה בדינרין! נכנס לביה"ד ולימד: האשה שיש עליה ה' לידות ודאות, ה' זיבות ודאות - מביאה קרבן אחד ואוכלת בזבחים ואין השאר עליה חובה, ועמדו קינין בו ביום ברבעתים". נמצא שפסק כאילו מדין תורה אין השאר עליה

"אחד החרדים העולה שנים רבות להר הבית, החליט לפני שנים שניסון המים בחג דוחה את הטומאה, ואפשרי בזמן הזה גם ללא מזבח. אך הכהן היה בגדר 'מחוסר בגדים' שעבודתו פסולה וחייב מיתה בידי שמים, כך שמלבד האיסור של עבודה בחסרון בגדים, הרי הוא חייב כרת במצב זה על עצם הכניסה בטומאה לעזרה"

עקרונית שיש ביד החכם את הרשות להציג את הדברים בעת הצורך, שלא כפי פסק ההלכה האמיתי שהיה פוסק באותו עניין ללא הצורך).

ח. הרב גורן עצמו התמנה אחר כמה שנים לרב ראשי, ולכאורה היה צפוי שהוא בתפקידו זה יתיר את הכניסה כפי שנהג בעצמו בתשעה באב תשכ"ז. אך בפועל הדבר לא קרה. כפי שפרסמתי במקומות שונים, מעיון בפרוטוקולים של הרבנות (יש בידי עותקים), התברר מפי גיסו² הרב שאר ישוב כהן שהטעם שבגללו נמנע הרב גורן מלעשות זאת היה מפני שהבין שתהיה לו בעיה ציבורית בנושא זה עם הנשים. מובן שהוא לא העלה על דעתו שנשים (ובוודאי לא פנויות) תטבולנה בכניסתן להר, אך חשש כי עצם הקביעה שלהר הבית למקומות מסוימים (כמה מטרים מזרחה משער המוגרבים) יכולים להיכנס רק גברים שטבלו, יכולה ליצור בעיות ציבוריות. כיום המציאות היא שגם פנויות דתיות (שבמקרה הטוב טובלות!!!) עולות להר הבית, כך שברור בעליל שכיום הסיבה למגדר מילתא קיימת ביתר שאת, וד"ל.

ט. מה שהשתנה באמת מזמן כתיבת הכרוז של תשכ"ז הוא פטירתו של הרצי"ה קוק זצ"ל שלחם בכל תוקף בכל המזלזלים במורא מקדש. כי אותו כמובן לא יכלו להאשים בחוסר

2. כך פרסמתי במכתב המקורי, וכך גם במעלין בקודש גליון ל"א עמ' 81, שם צולם גם קטע מפרוטוקול ישיבת מועצת הרבנות הראשית שעסקה בעניין (בזמן כהונתם של הרבנים הראשיים הגר"א שפירא הגר"מ אליהו זצ"ל), ושם נאמרו הדברים על ידי הרב שאר ישוב כהן זצ"ל בשם גיסו. אולם עכשיו ראיתי כי לא היה צורך בכל זאת, כי הרב גורן עצמו כתב את הדברים במפורש בראש ספרו הר הבית (שהוציא לאור בשנת תשנ"ב). וכך כתב שם: "הספר הזה הוכן על ידי מיד אחרי מלחמת ששת הימים, אבל היה כמוס עמודי עשירים ושש שנה, בגלל בעיות הלכתיות חדשות שהתעוררו אצלי חדשים לבקרים ביחס להיתר כניסה להר הבית, כן חששתי שמא לא הוכשר הדור לפתיחת הר הבית בפני מתפללים יהודים וביחוד נשים".

הבנה בענייני מהלכי גאולה באמצעות אתערותא דלתתא, ובענייני גודל השעה וכו'. כך לאט לאט יכלו כמה חכמים מהחוגים הדתיים לאומיים לטעון כאילו כביכול כיום גם הוא היה מודה שצריך להתיר את הדבר (דבר שהוא מופרך לחלוטין לכל מי שהתעמק בשיטתו בעניין, וביסודותיה). ואחרי כן הלכו לעולמם גם הרב שאול ישראלי והרב מרדכי אליהו (שכתב במפורש שצריך לאסור את הדבר משום מגדר מילתא) והרב אברהם כהנא שפירא, ובזה נפרצו אצל חלק מן הדתיים הלאומיים גדרות שגדרו חכמים, ומפני כבודם של כמה ת"ח ששגו בזה לא אכנס לפרטים. אך הדברים מזכירים לי במידה ידועה את שאלת החליבה בשבת שבנוגע אליה כתב הגר"ע גרודז'ינסקי (שו"ת אחיעזר חלק ג סימן לד), כי "יסוד הדבר הוא מהלאומים הפורצים אשר אצלם עבודה עברית דוחה שבת".

י. אשר לחרדים, גם הם שרויים בשנים האחרונות במשבר מנהיגותי. ועל כל פנים ראו לציין כי אחד החרדים העולה שנים רבות להר הבית, החליט לפני שנים שניסוך המים בחג דוחה את הטומאה, ואפשרי בזמן הזה גם ללא מזבח (כמובן, על מקום המזבח), וכי דחיית הטומאה היא גם כאשר ניסוך המים איננו נספח להקרבת הקרבן. וכך אחרי שמצא כהן שהתאים במידותיו לבגדי כהונה שנמצאים במכון המקדש, עלה איתו עם שני כלי כסף שהוקדשו לכלי שרת, ושם במימי הכלי האחד רחץ הכהן את ידיו ורגליו, ומן הכלי השני שפך מים על מקום המזבח. (הדבר נעשה בראשון לחול המועד סוכות תשמ"ח, ושוב אחרי התחמקות משוטרים, גם באחד מימי חול המועד סוכות תשמ"ט וכן תש"נ, עד שצווי הגבלה מנעו זאת מהם. והדברים מתועדים בגליונות "יבנה המקדש" מן הזמן ההוא).

כפי שבררתי בשעתו, אותה שפיכת מים על מקום המזבח, נעשתה כאשר הכהן ההדיוט היה חגור באבנט פשתן שהיה רקום עליו איזה "איקס" קטן של תכלת מארגמון כהה קוצים, אך כמובן לא היה שם זכר לארגמן ולא לתולעת שני, כך שאותו חוט תכלת שהיה רקום בבגד, היה מספיק כדי לחייב את הכהן מלקות על לבישת כלאים, אך השאיר אותו במצב של "מחוסר בגדים" שעבודתו פסולה וחייב מיתה בידי שמים, כך שמלבד האיסור של עבודה בחסרון בגדים, הרי הוא חייב כרת במצב זה על עצם הכניסה בטומאה לעזרה, גם אם נניח שניסוך המים ללא קרבן ממש דוחה את הטומאה. ומובן גם כן שלשיטת הראב"ד שבזמן הזה המקום לא מקודש, אמנם הנכנס לא התחייב כרת, אך התחייב מלקות על לבישת כלאים, אפילו אילו לבש אבנט כשר למהדרין.

לדעתי אותו חרדי לא היה מוכן להגיס ליבו בהוראה על סמך סברות שכאלה אם היה מדובר ח"ו בטלטול מוקצה או איזה שבות אחרת שאין בה כלל דין של "מורא" כפי שקיים בנוגע

למקדש, אך כפי שניתן להבין, יש גם חרדים שאצלם איזו אידיאולוגיה פסידו-דתית-לאומית היא נר לרגלי ההלכה. כאמור המשטרה מנעה הישנות של הדבר, אך זו הדגמה לעומק הפרצה הנובעת מן ההנהגה הנלוזה של כביכול "כיבוש המקדש" על ידי רמיסת חצריו, ומנטילת כתר ההוראה על ידי מי שלא שימש כל צרכו.

כיום משפחתו של אותו חרדי מספיק גדולה כדי לספק תמונות סנסציוניות לרשתות חברתיות. לכך יש להוסיף כי קיימים גם כהנסיטים רשמיים וגם מתחכמים מעין כהנסיטים שנמצאים בתוך החברה החרדית ומתלבשים כחרדים, אך אין עליהם אימת רב כי הם חכמים בעיניהם יותר מכל חכמי הדורות של חמישים השנה האחרונות. וכך קבוצה לא גדולה בלבוש חרדי טענה ביום שלישי שעבר בסרט שהופץ ב"דרך האתרים" (היא הדרך שבה בא עמלק) כי הם עולים להר הבית להתפלל לשלומם של הגראי"ל שטיינמן (שליט"א) [זצ"ל]!!! ובדרך זו ייתכן ובעתיד גם יוכלו לטעון כי קבוצת חרדים מחסידי הגראי"ל שטיינמן עלתה להר הבית. ומוכן כי בדברי ליצנות אלו ודאי לא קיימו מצוות מורא מקדש.

בברכה

זלמן מ. קורן

נ. ב. לדעתי, דעת הכפתור ופרח היא שללא סורג קיים, אסור לטמא מת להיכנס להר הבית כולו. על משמעות דבריו בעניין האיסור הגורף של כניסה להר הבית עמדו כבר המהרי"ט ובעל דרך הקודש ועוד, וגם תמהו עליו, אבל בחזון נחום כתב שלדבריו יש בזה סוג של גדר, ונימק את דבריו. מדברי הרמ"ע מפאנו שגם ציטט את הכפתור ופרח נראה שהגדר הוא שיש בזה איסור בהעדר סורג, וכי הסורג נעשה "להתיר" כניסת טמאי מתים (וכבר נגע בדברי הרמ"ע בעל המנחת יצחק). ויש לי אריכות דברים בעניין, ועדיין לא ערכתי את הדברים לפרסום [בינתיים פורסמו הדברים על ידי באריכות במעלין בקודש גליון לג].

דעת רבנו הרב צבי יהודה זצ"ל על כניסה להר הבית

הרב דוד לנדאו - מכון מאיר

הרב עמיחי אליאש - ישיבת שלום בניין, ירושלים

ידוע ומפורסם, שרבנו הרב צבי יהודה זצ"ל אסר מכל וכל להיכנס לכל שטח הר הבית. עם זאת, ראינו לנכון לחזור לברר ולבאר את הדבר גם מתוך דברי הרצי"ה עצמו, שאמר, כתב ופרסם ברבים.

כידוע הרצי"ה היה ראש וראשון לדחיפה וזירוז של כל פעולה מעשית לחיזוק אחיזתנו בארץ קדשנו כולה, וכל ההתיישבות ביהודה ושומרון באה מכוחו, ועם זאת ביחס להר הבית הוא דחה בתוקף כל מחשבה וניסיון לחזק את אחיזתנו בהר ע"י כניסה אליו, כדלהלן.

באלול תשכ"ז, לאחר שהגר"ש גורן זצ"ל ניסה לארגן תפילה המונית בדרום הר הבית ע"פ המדידות שערך, חתם הרצי"ה עם כל גדולי ישראל¹ על איסור הכניסה להר:

"...מדורי דורות אנו מזהירים ונמנעים מלהיכנס בכל שטח הר הבית כולו, פן ניכשל ח"ו באיסור חמור בפגיעה בטהרת המקום הקדוש הזה. זאת ועוד, ברבות הימים נעלם מאתנו המקום המדויק של המקדש, וכל הנכנס אל שטח הר הבית עלול להיכנס מבלי יודעים אל מקום המקדש וקדש הקדשים, ואז ייכשל באיסור חמור של כרת ח"ו. לפיכך אנו חוזרים ומזהירים על מה שהזהרנו מכבר, שכל יהין איש ואשה להיכנס לכל שטח הר הבית, בלי הבדל דרך איזה שער שנכנסים בו. ומלבד עצם הזהירות מאיסור חמור זה של פגיעה בטהרת מקום הקודש והמקדש, יש גם מצווה רבה של מורא המקדש ושמירתו".

כעשר שנים לאחר מכן, בשנת תשל"ז, כתב הרצי"ה "בירור דברים בענין הר הבית" (לתיבות ישראל ח"ב הוצאת מאבני המקום עמ' רפא): **"כל החומרה הגדולה ההלכתית של איסור הכניסה אליו, מפני היותנו עוד ע"פ ההלכה במצב של טומאה, איננה נוגעת, פוגעת וגורעת במשהו בערך הבעלות הקניינית שלנו על שטח המקום הקדוש הנאדר בקודש הזה..."**. ברור מתוך הדברים שהם נכתבו כתגובה לטענות שנטענו כבר אז, שההימנעות מכניסה להר

1. הרבנים הראשיים - הרב אונטרמן והרב ניסים, וכן הרב אברמסקי, הרב יוסף משאש, הרב עובדיה הדאיה, בעל ה"ציץ-אליעזר", הרב שלמה-זלמן אויערבך, הרב יצחק אריאלי, הרב זוין, הרב שאול ישראלי, הרב אלישיב, הרב עובדיה יוסף ועוד רבים.

הבית גורמת להחלשת הריבונות עליו, והרצי"ה קובע שיש איסור הלכתי חמור להיכנס להר, ושאיסור הכניסה אינו פוגע בריבונות על ההר, שהוא "ככל שטחי מקומות ארץ חיי קדשנו, ברשותנו ובבעלותנו", ו"ברשותנו ובבעלותנו הם מסדרים להם שם סדרי תפילותיהם ביום השישי" (מתוך המשך הכרוז שם).

(גם כיום כל סדרי תפילות המוסלמים בהר הם ברשותנו ובבעלותנו, וכשהמשטרה רוצה היא מגבילה את מספר הנכנסים וגילם. אכן יש חולשות בהופעת רשותנו ובעלותנו, כפי שהיו גם אז, וכפי שישנה חולשה בהופעת ריבונותנו גם בשאר "שטחי מקומות ארץ חיי קדשנו" אז והיום, אך אין זה משנה את קביעתו היסודית של הרצי"ה שהר הבית נמצא "ברשותנו ובבעלותנו").

מהו האיסור ההלכתי החמור? בכרוז נוסף מאותו יום (שם עמ' רפב) כותב הרצי"ה: "בענין הכניסה להר הבית - הדברים מפורשים בספר משפט כהן של אאמור הרב זצ"ל סי' צו, וגם **אם מעוכבת לנו הכניסה שמה מפני קדושת המקום**, ששכינה אינה בטלה, וקיימת גם באין בנין המקדש, כדברי הרמב"ם בהל' בית הבחירה - **אין זה משנה במאומה את הערך הממשי של 'הר הבית בידינו'**". א"כ הרצי"ה קובע בבירור שדברי הרמב"ם על קדושת המקדש שאינה בטלה בחורבנו, ותשובת הראי"ה המכריעה כך הלכה למעשה - גורמים לאיסור חמור על הכניסה להר הבית **כולו**, וזאת -

א. מפני שאין אנו יודעים היכן בדיוק מקום העזרה בהר הבית (כעדותו של הגר"א שפירא זצ"ל בנאומו בישיבת מרכז הרב ביום ירושלים תשס"ז: "כשהביאו לרב צבי יהודה ספר שחובר בשעתו על היתר כניסה להר הבית במקומות מסוימים - אמר להם: 'נאך אשטיקלע כרת... נאך אשטיקלע כרת...' - עוד חתיכת כרת, עוד חתיכת כרת).

ב. מפני החשש הברור והודאי, שאם הכניסה תהיה מותרת, יהיו רבים שיכנסו גם בלי טבילה ובלי שום גבולות. בעבר, כשהעולים היו מעטים ומחוג מצומצם, טענו שהחשש אינו מוצדק, שכן כל העולים מקפידים לטבול ולהיכנס רק במקומות המותרים (לדעת המתירים). אך כיום אנו רואים בעינינו איך בהתלהבות העליה להר הולכים ונפרצים כל הגבולות. כך הולכת ומתגברת תנועת עליית הנשים להר, בניגוד לדעתם הברורה של גדולי המתירים עצמם. כך, לאחרונה, עלו מראשי הפעילים בהר לרמה המוגבהת, שוב בניגוד לדעתם הברורה של גדולי המתירים. וכך ישנם מראשי פעילי ההר שמעודדים בגלוי גם עליית חילונים להר, והוקמה אף תנועה - "סטודנטים למען הר הבית", שמרכזת סטודנטים חילונים ומסורתיים שעולים להר. וכל זה כשב"ה עוד לא פשתה התופעה בכל הציבור. נקל לשער מה נוראה תהיה המכשלה אם תהיה העליה נחלת הכלל חלילה, ויעלו אלפי אלפים בלי טבילה ובלי גבולות. ואף מאלו שעולים בטהרה למקומות המותרים (לדעתם), אפשר לראות לא מעט תופעות של תערובת אנשים ונשים, שירת נשים, ועברה על מצות עשה של "מורא-מקדש". כך שהיום לא מדובר רק על חשש, אלא על מכשול ברור וגלוי לעיניים.

הראי"ה קוק זצ"ל צפה אלו מכשולות היתר העליה יכול לגרום, וכפי שכתב בתשובתו הנ"ל: "אין פלא אם תחת להתנהג עם המקום הקדוש **בדרך גסות וכניסה של טומאה, שהיה בלא ספק מתנהג כך אם לא היה איסור להיכנס בו בטומאה כבזמן הזה**, הרחיקו אותנו חז"ל מלהתקרב אליו, אפי' לשם רינה ותפילה, שאין הירוח הזה כלום לגבי ההפסד של גסות

הלב במקום המקודש הזה". – כי כל עוד האומה איננה במצב רוחני המתאים למדרגת בית-המקדש, תיגרם "בלא ספק" התנהגות "בדרך של גסות וכניסה של טומאה".

הרצ"ה כתב זאת בשנת תשל"ז (ושוב בפרסום הדברים בספר בתשל"ט), **לאחר שנערכו כל המדידות בהר הבית, ואף לאחר שהופיע מחקרו היסודי והמפורט של הרב זלמן קורן שליט"א. מאז עד הנה לא התחדשו עוד חידושים מכריעים במחקר הר הבית², ובכל זאת הרצ"ה מכריע שיש איסור הלכתי חמור להיכנס להר הבית כולו**. כאמור, הרצ"ה אינו יחיד בהכרעה זו, כך הורו והכריעו גם הרבנים הראשיים הרב אונטרמן והרב ניסים יחד עם עשרות גדולי ישראל באלול תשכ"ז, כך הורה גם אביו הרא"ה בהיותו רבה של ירושלים, וכך היה מקובל ע"פ כל גדולי ירושלים מדור דור. יש לציין שגם בדורות הקודמים ידעו ע"פ מפות קנה מידה את המרחק הגדול בין השטח הדרומי לצל'ה, ובכל זאת היה פשוט להם לאיסור, כי לא סמכו להלכה על זיהוי הצל'ה כאבן השתיה.

יתרה מזו, לא רק שהרצ"ה קובע שאיסור הכניסה אינו פוגע בריבונות, הוא מלמדנו עוד שדווקא שמירתנו על קדושת ההר והימנעותנו מכניסה אליו היא שתחזק את ריבונותנו בהר. שכן כך הוא כותב בסיום הכרוז הנ"ל: "גם אם אנחנו נזהרים בכניסה שמה, כפי מידת ההלכה, גם בתוך כך **ומתוך כך** קבועה וקיימת בכל תוקפה בעלותנו על כל שטח המקום הזה, ורשותנו למציאותם זאת של הגויים שם, שאינם בשום אופן בעלי המקום הזה". כי הר הבית – הר ד' הוא, מקום הקודש והמקדש, ואי אפשר בשום אופן שריבונותנו בו תתחזק על ידי חילולו, אלא רק על ידי הזהירות השלמה בקדושתו העליונה, שהיא ורק היא תפיח בנו עוז וקוממיות לשמור על ריבונותנו וקישורנו אליו.

נוסף לאיסור ההלכתי, הרצ"ה סבר גם **שהר בית ד', שנצטוונו בכולו על מורא מקדש – שייך כולו למדרגת המקדש**, שעדיין רחוקים אנו ממנה מאד, וגם מסיבה זו מתפללים אנחנו בכותל המערבי, שבו מופיעה אלינו השכינה במדרגתנו עתה, ולא נעלה אל הר אלקינו אלא כשנהיה שייכים כולנו, כל בית ישראל, למדרגתו האלקית העליונה. הדברים מבוארים במאמר 'מאחר כתלנו' בספרו לנתיבות ישראל (ח"א), הוצאת מאבני המקום עמ' לא), שהופיע ממש ביום שחרור הר הבית והכותל המערבי בכ"ח באיר תשכ"ז. זו לשונו שם: "עומדת ומסוככת מצבת-חיים זו (-הכותל המערבי) בפני הר-החמדה, ואסירי-תקוה, חלושי-גולה וצופי גאולה, עומדים הבנים ומתדפקים על מסך האורה, מייחלים להיטהרם מטומאת גלותם ומגיעולי אויר ארצות העמים, בהיגלות האור הבהיר, בקום החיים השלמים, בהיבנות העולם המלא עם השם המלא, אשר אך אז ימלאם לבם, תשאם נפשם ותכשירם רוחם, וכל הגויים יביאום אז, לעלות ההרה ולבוא אל המקום פנימה בהינשא פתחי-עולם להדר מלך הכבוד..." (ההדגשות במקור).

אם ביחס לארץ ישראל מקובלים אנחנו מרביתנו הרא"ה והרצ"ה ש"בונים בחול ואחר כך מקדישים", ושבניינה בדורותינו הוא מהלך אלוקי גם כשהבונים אינם מודעים כלל ואף רחוקים מקדושתה – הר הבית הוא מדרגה אחרת לגמרי. הר הבית הוא הר ד', הר הקודש, המיוחד כולו לקודש ואסור בו כל שימוש של חול. הר הבית הוא ההר של הבית, בית המקדש, "כסא כבוד מרום מראשון מקום מקדשנו" (ירמיה יז, יב), ולא נוכל לעלות בהר אלא כשנהיה

2. כמפורט במכתבו של הרב קורן שהובא לעיל.

ראויים לבית, בהופעת החיים השלמים והטהורים של עם ישראל כולו (וכשנהיה במדרגה עליונה זו גם הגויים יכירו ש"הר ד" הוא "בית א-לקי יעקב" (ע"פ ישעיהו ב, ג), ולנו הוא עד עולם).

התנאי להגעה למדרגה זו שרק כשהוא יתמלא ("אך אז" בלשון רבנו) נוכל לעלות להר: "בהיבנות העולם המלא עם השם המלא". מדרגה זו היא גבוהה מאד, ומתאימה לדברי מרן הראי"ה זצ"ל המובאים בעולת ראייה (א עמ' רלג) שמדרגת בית המקדש היא "ההוד", שבה אין כבר צורך במלחמות. בדומה לכך רבנו היה חוזר ואומר שמפורש בחז"ל³ ובפסק הרמב"ם ש"שלוש מצוות נצטוו ישראל": מינוי מלך, מחיית עמלק ובנין בית המקדש, ודווקא בסדר הזה!

וממשיך הרצי"ה שם: "שומרים הם על טורי חומת הר ירושלים... שומרים ומייחלים, ובגבורת תוחלתם ובעוז שמירתם את חומתם, ואותם עצמם, ליום היותם **ראויים** לעלות בה ולהיכנס לפנים ממנה, בהופעת אור טוהר הקודש הישראלי האלקי - לא יחשו ולא יתנו לו דומי לכונו ולשימו את תהילת ירושלים בארץ..." (ההדגשות במקור). הנה גם כאן, כמו בענין הריבונות, מדגיש הרצי"ה שדווקא הגבורה שלא לעלות להר טרם היותנו ראויים - היא הבונה בנו את הציפיה השלמה והנכונה לבנין המקדש ולתהילת ירושלים בכבודם, ברוממותם ובתפארתם, ואילו הריסה לעלות להר טרם היותנו ראויים למדרגתו - מנמיכה ומשפילה את כל יחסנו להר הקודש ולבית המקדש.

לאור דברים אלו נוכל להבין את דבריו החריפים של הרצי"ה באזכרה למרן הראי"ה זצ"ל, בג' אלול תשכ"ח⁴: "לא יכנס אדם להר הבית במקלו ובמנעלו ובאפונדתו וכו' ורקיקה מקל וחומר" חומר קדושת חרדת קודש, מדרגות, מסביב להר הבית. רקיקה מקל וחומר, 'מקדשי תיראו' - בזיון מקל וחומר. ועל גבי זה, ומסביב לזה, מסביב לסביבה. הקו הזה, והסנטימטר הזה... **בחרדה ופחד מסביב לסביבה, להר-הבית, הר בית ד' אלקינו. וכל המחקרים וכל החיטוטים האלו, איזה צד שנקרא לזה, המכונים הלכתיים, והמכונים מדעיים, נדחים מקל וחומר. 'מקדשי תיראו'. ומתוך כך - מתוך האחיזה במקדשי תיראו - מתוך כך את מצוותי תשמרו. ומתוך כך המשך הבנין וקידוש השם וההארה הכללית על כל ישראל, בכל המרומים של 'ילכו מחיל אל קיל יראו אל אלהים בציון'."**

הדברים נאמרו ביחס למחקר שכתב ת"ח אחד, לבירור המקומות המותרים בכניסה להר-הבית, והרצי"ה ביאר, שלא רק כניסה בפועל לחלקים מההר אסורה, אלא אפילו **עצם המדידות של גבולות הר הבית, על-מנת להתיר כניסה למקומות מסוימים בו, הן פגיעה ב"מורא-מקדש", והן נכללות בגדר "רקיקה מקל וחומר". על דבר זה היה הרצי"ה חוזר פעמים רבות.**

"רקיקה" פירושה זלזול - הוזלת הערך והכבוד של הדבר. באותה מידה, עצם המחשבה

3. סנהדרין כז.

4. הלכות מלכים א, א-ב.

5. ניתן לשמוע את ההקלטה באתר תנועת "מורא מקדש".

שהשאלה "מי יעלה בהר ד' ומי יקום במקום קדשו" היא רק שאלה הלכתית "טכנית" של קיום וסנטימטרים ("הקו הזה והסנטימטר הזה"), איפה כן ואיפה לא - **כאילו כל מה שחסר לנו בשביל לעלות להר הבית זה רק כמה מדידות טכניות** - יש בה השפלה, ביזיון וחוסר מורא מקדש, השקולים לרקיקה, כי היא מתעלמת לחלוטין מקדושתו הגדולה, הנשגבה והנוראה של הר הבית, ומגודל הטהרה והרוממות אשר עלינו להתרומם, להתגדל, להשתגב, להתקדש ולהטהר בשביל להיות ראויים אליה.

(אמנם, כאמור לעיל, הרצי"ה סבר שגם לגופה של הלכה אסורה הכניסה להר, ואין המחקרים מספיקים ליצור ודאות של היתר, וכפי שפסקו גם שאר גדולי ישראל, אך עם זאת הוא מוסיף שעצם ראיית שאלת העליה להר כבעיה הלכתית מעשית בלבד משפילה את ערכו הנשגב).

נוסף לכך, ידועה לכל נאמנותו המוחלטת של הרצי"ה לרבנות הראשית, ועמידתו בכל התוקף והמסירות על כבודה כמרכז התורה הממלכתי של מדינתנו, ועל חובת הציות לפסקיה (כלשונו) (להלכות ציבור עמ' קמג): **"כל ישראל הנאמנים לדבר ד' בתורתו התמימה, מחויבים להישמע להדרכתה הברורה"**.

כשייסדו את מעמד ברכת הכהנים ההמונית בחול המועד בכותל המערבי, ע"פ סגולה שמצאו בספר הרוקח על ברכת כהנים בשלש מאות כהנים - לא הסכים הרצי"ה להשתתף בזה, כיון שלא יתכן שייסדו מנהג ציבורי כללי בלי הרבנות הראשית. **קל וחומר ביחס לעליה להר הבית, שהיא בניגוד גמור להכרעתה והדרכתה של הרבנות הראשית, ומשדרת זלזול מופגן והתעלמות מוחלטת מפסקיה והכרעותיה**. יתרה מזאת, הר הבית איננו "שטיבל", שיכול להתנהל ע"פ פסקיו של פוסק פרטי, גדול ככל שיהיה. הר הבית שייך לאומה כולה. ולכן בעניין הר הבית, יותר מבעניינים אחרים, הרבנות הראשית לישראל היא הסמכות היחידה שיכולה לפסוק ולהכריע, ולה יש את הסיעתא דשמיא בהכרעה חמורה זו (לא לחינם לא ביטל הרב גורן זצ"ל בהיותו רב ראשי את איסור הכניסה להר, למרות דעתו הפרטית), וחלילה חלילה להמרות את פיה.

ויהי רצון שיבנה בית המקדש במהרה בימינו, ואז נעלה **כולנו**, כל עם-ישראל, להר-הבית ולבית המקדש, ונעבוד את ד' אלוקינו ביראה כימי עולם וכשנים קדמוניות.

יחם הרב צבי יהודה הכהן קוק לבנין בית-המקדש וכניסה להר-הבית בימינו

לקט עדויות

פשוט וברור, כי ע"פ ההלכה אסור להיכנס לתחומי הר הבית, ולא מפני שאין המקום ברשותנו, אלא מפאת הציווי הגדול והעמוק של "מורא מקדש", וכך הורה מרן הרב זצ"ל לחזור על היסוד הזה. וכך הוחלט מאז מקדם ע"י גדולי ישראל, והרבנות הראשית לישראל. ופלא, היאך מעודדים יהודים לעלות להר הבית. אל לנו לשנות כי הוא זה בעניין הלכה זה ממה שנהגו בכל הדורות בנוגע לשמירת קדושת המקום. וכשם שקיבלו שכר על הדרישה, כן יקבלו שכר על הפרישה!

כשהביאו לרב צבי יהודה ספר שחובר בשעתו, על היתר כניסה להר הבית, במקומות מסוימים, אמר להם: נאך אשטיקלע כרת.. נאך אשטיקלע כרת... (עוד חתיכת כרת, עוד חתיכת כרת).

(הגאון הרב אברהם שפירא זצ"ל, עצרת יום ירושלים תשס"ז בישיבת מרכז-הרב)

ודאי צריך לשמור על מה שפסקו כל גדולי הרבנים בשעת כיבוש הר הבית בתשכ"ז, שלא להיכנס חס ושלום להר הבית. עוד לפני כן, הרב קוק בזמנו פרסם את האיסור לא לעלות להר הבית, והוא לא חשוד שחסרה לו אהבת ארץ ישראל...

בתשכ"ז דיברתי עם הרב צבי יהודה, וגם הוא לא חשוד שחסרה לו אהבת א"י, שאולי הגיע הזמן לעורר לבנות את בית המקדש, והוא לא הסכים. הוא אמר שאנחנו עוד לא מוכנים לבית המקדש.

(הרב אביגדר נבנצל שליט"א, רב העיר העתיקה)

בחג הסוכות בשנת תשכ"ח, אחרי מלחמת ששת הימים, באתי לבקר את הרב צבי יהודה בסוכתו. הצגתי בפניו את טענתי, שכשם שיש כיבוש שעושים עם טנקים, כך יש כיבוש שעושים עם נוכחות פיזית, ולכן צריך להתיר להיכנס להר-הבית, כדי לבסס את זכותנו על המקום. אודה ולא אבוש, שבזמנו לא ידעתי את תשובתו המבוארת של מרן הרא"ה זיע"א, האוסרת כניסה להר-הבית. רבינו כמעט זרק אותי מהסוכה, הוא צעק עלי, ואמר, וחזר ואמר לי: "חס ושלום! על סמך סברות-כרס לא מתירים איסור כרת!". הוא הסביר לי, שאנחנו בעלי-בתים על הר-הבית, אלא שמסיבות שלנו אנחנו לא עולים שם. התנגדותו

לכניסה להר-הבית הייתה מוחלטת, ובעניין של איסור הוא לא נקט לשון רפויה, ולא נתן מקום לסטייה כלל.

(הרב יהושע בן-מאיר, ראש ישיבת "שבות-ישראל", אפרת).

כמה פעמים הייתי, כשפנו לרבינו הרב צבי יהודה ואמרו לו, שערבים משתלטים על הר הבית, ולכן יש להיכנס לשם. תמיד הוא היה מתנגד לסברות אלו, וחזר תמיד על דברי מוטה גור: "הר הבית בידינו!", והסביר שיש לנו שם ריבונות, והסידורים המעשיים בשטח לא משנים עובדה זו.

כמו כן, פעמים רבות הזכיר רבינו את דברי המשנה בסוף מסכת ברכות "ואי זו היא מורא מקדש? לא יכנס אדם בהר הבית במקלו, במנעלו, בפונדתו, ובאבק שעל גבי רגליו, ולא יעשנו קפנדריא, ורקיקה מקל וחומר". ורבינו היה רגיל לומר, שאפילו עצם המדידות של גבולות הר הבית, (על-מנת להתיר כניסה למקומות מסוימים) נכללות בגדר "רקיקה מקל וחומר".

(הרב דוד לנדאו, ר"מ ב"מכון-מאיר", ירושלים)

כששאלו את רבינו הרב צבי יהודה אם לעלות להר הבית, השיב כמה פעמים: **"ביחס להר-הבית - אנחנו נטורי קרתא!"**

(הרב שלמה אבינר, הרב מרדכי גרינברג, הרב מנחם בורשטיין, ותלמידים רבים נוספים)

כאשר הביאו לרבינו הרצי"ה את הקונטרס "נויות ברמה - הר הבית וקדושתו" לרב שמואל הכהן וינגרטן, הכולל חישובים על שטחים המותרים ואסורים בהר הבית, הרצי"ה לא רצה להסתכל על הקונטרס כלל, דחף אותו הצידה, ואמר למי שהביא אותו: "בשביל מה אתם כותבים את כל הדברים הללו? בשביל להכשיל עוד אנשים בכרת?!" **הוא התנגד בצורה חד משמעית לכניסה לכל שטח הר הבית.**

(הרב איתן איזמן)

פעם הגיע מישוהו לרבינו הרצי"ה ואמר לו, שלדעתו צריך לעלות להר-הבית. **כשרבינו שמע זאת, הוא הזדעזע ורתת, שאג עליו דברים נוראים, והוציא אותו מביתו.**

(הרב משה בלייכר, ראש ישיבת "שבי-חברון")

באחד השיעורים ציטט רבינו הרצ"ה את דברי הרב ז'ולטי זצ"ל - שכשם שאם היה אריה בורח מגן החיות - כל מי שבאזור היה בורח, ולא מתחיל למדוד אם זה בטווח של האריה, כך קל וחומר לאיסור כרת של עליה להר הבית, צריך להתרחק, ולא להתחיל למדוד. - ושיבח רבינו הרצ"ה את דבריו.

(הרב משה בן-יצחק, קרית ארבע)

רבינו הרצ"ה היה אומר: "צריך לחזק את מלכות ישראל, ולהחזיר תורה ללומדיה בישראל, להביא תשובה גדולה, ומתוך כך נבואה, **ורק אז** נעלה להר הבית".

(הרב צבי ישראל טאו)

רבינו הרצ"ה תמיד היה חוזר על דברי הרמב"ם (הלכות מלכים א, א-ב) "שלש מצות נצטוו ישראל בשעת כניסתן לארץ, למנות להם מלך... ולהכרית זרעו של עמלק... ולבנות בית הבחירה... מינו מלך קודם למלחמת עמלק... והכרתת זרע עמלק קודמת לבנין הבית". ותמיד הדגיש שהגאולה תהיה דווקא בסדר זה - ראשית יש לבסס את מלכות ישראל, אחר-כך לנצח את האויבים, **ורק אז** נוכל לעלות להר-הבית, ולבנות את בית-המקדש.

(הרב ירחמיאל וייס, הרב יחזקאל גרינוולד, ותלמידים נוספים¹).

הרב צבי יהודה הדגיש שכל ענייני בית-המקדש תלויים בהכשרת העם. הוא שמר על קדושת הר-הבית מכל משמר, והתנגד, לא רק לבנייה בלבד, אלא אף לכל יוזמה לעלות אליו. כשרבו של אחד היישובים שאל אותו האם מותר לעלות להר הבית, תפס את ידו בחזקה ואמר לו: "אסור, וכבר מן אבא זצ"ל אמר שאסור".

כאשר שאלו תלמידים, אם כעת הגיע הזמן לבנות את בית-המקדש, ו\או להקריב קורבנות השיב רבינו, מספר פעמים, בצורה חדה ותקיפה: "ר' דוד מקרלין אמר לא למהר בבנין בית-המקדש!" (שו"ת שאילת-דוד, בקונטרס "דרישת ציון וירושלים"²). **הוא הסביר שגאולת**

1. הרב הרחבי בזה גם בראיון בעיתון מעריב, ב-ה' אב תשכז, הובא ב"במערכה הציבורית עמ' נג, וב"שיחות הרצ"ה", מועדים ב, עמ' 263.

2. שם ב"שאלת-דוד" (שהרצ"ה היה אומר בשם אביו הראי"ה קוק זצ"ל, שראוי להתייחס לדבריו אחד מן הראשונים) נאמר שכל מה שנוגע לבית המקדש וחר הבית תלוי בנבואה. הצורך בנבואה איננו רק ענין צדדי וטכני, סעיף הלכתי חיצוני, ביחס למצוות בנין המקדש, אלא בעיקרו הוא ענין מהותי (ע' נפש החיים שער א פרק ד, שבת המקדש בעיקרו איננו רק בנין של עצים ואבנים. אלא קודם כל מעמד הקדושה הכללית של האומה. ובהערה בנפש החיים שם: "כשקלקלו פנימיות המקדש שבתוכם אז לא הועיל המקדש החיצוני, ונהרסו יסודותיו"). וכל עוד לא חזרה הנבואה, זו אינדיקציה לחורבן המקדש הפנימי שבאומה. לכן, בזמן הזה מאמצינו צריכים להיות מוקדשים לבנין המקדש הפנימי הזה - לפעול לחזרת הנבואה. קודמת לכן הפעולה לביסוס מלכות ישראל בשלמותה, ועוד קודמת לכן הפעולה לחזרת "כל יושביה עליה". כל אלה הם תנאים קודמים הכרחיים לבנין המקדש. המשמעות של התניית בנין ביחמ"ק בהופעת הנבואה (וכפי שכתב גם הראי"ה קוק בשו"ת דעת כהן סי קנ, ובמקומות נוספים - "דאי

הר הבית אינה דומה לגאולת מלוא רוחב הארץ – אלא יש הבדל עצום ביניהן – גאולת הארץ ושיבת ציון אינה תלויה בתשובה, אך גאולת הר הבית תלויה בה.

כאשר שאלו אותו – איזה מבין שני העיכובים בעליה להר-הבית הוא העיכוב העיקרי: א. בעיות הלכתיות. ב. העם עדיין אינו מוכן לבניית הבית השלישי? השיב רבינו: "זה וזה גורם. זה תלוי בזה". רבינו ביאר, שהתפתחות התודעה הישראלית הולכת בד בבד עם מצאת הפתרונות ההלכתיים, וכל זמן שהציבור לא יהיה בשל, גם הלכתית לא יתאפשר הדבר.

(הרב שלמה אבינר, ראש ישיבת עטרת ירושלים, ורב הישוב בית-אל)

פעם הביאו לרבינו הרצי"ה חוברת שכתב ת"ח, שמברר בה שאנו יכולים כעת לבנות את בית המקדש. הרצי"ה זרק את החוברת בשאט נפש על השולחן. דפק על השולחן, וצעק "ר' דוד פרידמן (מקרלין) אמר לא למהר בבנין ביהמ"ק!" (שו"ת שאילת-דוד בקונטרס "דרישת ציון וירושלים").

(הרב יוסף קלנר)

היו שטענו בפני רבינו הרצי"ה, שצריך להיכנס להר הבית, כדי לחזק את הריבונות שלנו במקום. רבינו שלל טענה זו, ואמר – **"אנחנו לא עולים להר-הבית, לא כי אנחנו לא יכולים, אלא כי אנחנו לא רוצים"**.

(הרב יאיר אוריאל זצ"ל (נמסר לנו ע"י בנו), והבחל"ח הרב יוסף ברמסון)

הרצי"ה התנגד נחרצות לעליה להר-הבית. באוזני שמעתי את התגדותו המוחלטת לפסק שפרסם הרב גורן זצ"ל, ואמר שאע"פ שהוא מכבד אותו מאוד, בזה הוא לא יוותר אפילו במשהו, וזוהי טעות מוחלטת להתיר את העלייה. הוא ציטט באוזניי את דברי הגמרא: "לא מן המקדש אתה ירא, אלא ממי שציוה על מוראו" (יבמות ו).

(הרב דוד חי-הכהן, רב קהילת "אורות-התורה" בבת-ים, חוברת "קול מהיכל", שבט תשס"ה)

אפשר לבנין ביהמ"ק בלא מלכות בית דוד או בלא נביא" היא שהמקדש יבנה רק בשיבת האומה למלוא שיעור קומתה הרוחני, שתבטא בכך שבחירי בניה זכו למעלת הנבואה. לכן מצוות בנין בית המקדש זקוקה להתערבותה של הנבואה, שתדריך אותנו באיזה מקום לבנות את המקדש, וכיצד עלינו לבנותו.

בפעילות להעלאת המונים להר הבית ישנה הסטת והסחת דעת הצבור מן העיקר הפנימי שהוא בניין הקדושה בעם ישראל, ובזאת ישנה נתינת יד לחורבנו המהותי. המאמץ לבנין ביהמ"ק צריך להתמקד בבניית התודעה הלאומית הרוחנית הקדושה של כלל ישראל, שזוהי הפנים של המקדש. ע"כ, נוכל לבנות, במהרה בימינו, גם את בית המקדש בפועל. לכן, לא רק שבית המקדש איננו נבנה על ידי הכניסה להר הבית, אלא הוא אף נהרס.

לכן התנגד הרצי"ה לא רק לעליה בפועל אלא גם לכל המחקרים הלמדניים והמדידות על הר הבית, לצורך זיהוי מקום המזבח וגבולות ההר, ואמרו עליהם שהם אסורים כ"רדיקה מקל וחומר". כי עצם המחשבה – כאילו כל מה שחסר לנו בשביל לעלות להר הבית ולבנות את בית-המקדש הוא השלב הטכני של התגברות על חוסר הידיעה באמצעות מדידות טכניות – יש בה השפלה, ביזיון וחוסר מורא מקדש, השקול לרדיקה (הערת המערכת).

לאחר שעליתי פעמיים להר-הבית, באתי וסיפרתי על כך לרצי"ה. הוא ממש צעק עלי, ואמר שזהו איסור חמור. מאז אינני מעז לעשות זאת שוב.

(תושב השומרון, החפץ בעילום שמו)

רבינו הרצי"ה היה מן הראשונים שהגיעו להר הבית במלחמת ששת הימים. כשהתקרבו לכבוש את העיר העתיקה, הרב הצבאי הראשי, הרב שלמה גורן שלח נהג להביא את חותנו הרב דוד כהן ("הנזיר") ואת הרצי"ה לכותל המערבי. לא הייתה אפשרות אחרת, אלא דרך שער האריות והר הבית, שזה עתה נכבש. הייתה שם אנדרלמוסיה. הרצי"ה אמר שהוא לא ידע שהוא עובר דרך הר הבית תוך כדי ערפל קרב, וכאשר שם לב, כבר היה מאוחר. **הוא הוסיף, שיש לו צער גדול על כך שהוא, שאינו חייל, עבר בהר הבית.**

(הרב עודד וולנסקי, הרב יעקב לבנון ותלמידים רבים נוספים)

הרצי"ה עצמו סיפר על כך, בעצרת ביום ירושלים תשל"ג, בישיבת מרכז-הרב³: **"הוא הביא אותי בג'פ של הצבא, אני שואל אותו, תגיד לי, אני לא הייתי שם, ואינני משתמש בהיתרים לכניסה להר הבית. יש הרבה שערים, איך נכנסתם? אז הוא אומר לי, כל השערים פתוחים לפנינו. נוסעים ונוסעים, שאלתי אותו: 'לאן אתה מביא אותי?'. פתאום הוא אומר לי: 'אנחנו בהר הבית'. נבהלתי! אני רוצה לברוח, תצא! אמרתי. אני לא ידעתי שאנחנו ניכנס להר הבית. אז אני אומר: נצא מכאן, תראה לי איפה לברוח מכאן. נו, זה כבר היה ממול הבניין שלהם (המסגד). המעבר היה דרך שער האריות. אז אי-אפשר היה לגשת בדרך אחרת, לכן הכניסו אותי דרך המעבר הזה..."**

יש לציין שבשנה זו, שנת תשל"ג, נבחר הרב גורן זצ"ל לרב הראשי לישראל, ולהתמנות זו היו גם מתנגדים כידוע. מראשי התומכים ברב גורן היה הרב צבי יהודה, שהטיל את כל כובד משקלו לחזק את הרב גורן ואת מעמדו. גם בשיחה זו, בה נכח גם הרב גורן עצמו, האריך הרצי"ה הרבה בשבחו ובסיפור מפעליו במלחמת ששת הימים, תוך שהוא קורא לו בכל פעם "מֶרֶן הרב שליט"א", ועם כל זה ראה הרצי"ה להדגיש (אמנם ברמז, בלי הזכרת שמו בהקשר הזה) **שבענין הר הבית אין הוא מקבל את דעת הרב גורן**, וכלשונו: "אינני משתמש בהיתרים לכניסה להר הבית" (כידוע, כשהרב גורן היה הרב הראשי לישראל הוא לא שינה את פסק הרבנות הראשית האוסר כניסה לכל שטח הר הבית, למרות דעתו האישית).

3. ניתן לשמוע את ההקלטה באתר תנועת "מורא-מקדש".

בסתר ההר

האמנם נכנסו בני הישוב הישן לשטח הר הבית?

ישנה טעות נפוצה בין מצדדי העליה להר בשנים האחרונות, כי המנהג להיכנס להר הבית היה רווח בקרב בני ירושלים רבות בשנים ולא מצאנו שאיש מחה על הדבר. הדברים מגיעים עד לכדי כך שכבר נמצא מי שכתב לאחרונה, בעקבות הספקות החמורים שהעלה הרב סילבצקי שליט"א בשאלת זיהויו המדויק של מקום המקדש, שאף אם מסברא יש מקום לחששות אלו, אין בכוחן של סברות בעלמא לערער על חזקה ומנהג רווח בישראל לעלות להר.

ובכן, האמנם נכנסו בני היישוב הישן למתחם הר הבית?

האמת היא שעצם 'ספק' זה שאנו באים לברר, יש בו כדי להעלות חיוך מר על שפתיו של 'ירושלמי אמיתי', במובן הישן של התואר. כל מי שהכיר את הלך הרוח ב'ירושלים של מעלה', היישוב הירושלמי הישן, יגחך למשמע השאלה. גם מי שאינו צאצא או מקורב למשפחה ירושלמית שרשית, ואינו יכול לשמוע זאת מאחד הזקנים החיים עמנו, וודאי נאמנת עליו עדותו של הגר"א שפירא זצ"ל, ראש ישיבת מרכז הרב, יליד העיר העתיקה ואיש ירושלים מדורי דורות, שהעיד לפני נכדו הנ"ל שאיש בירושלים לא העלה על דל מחשבתו רעיון עושים שכזה.

אף על פי כן, לטובת הדור הצעיר, החשוף לתעמולה מגמתית, נעלה כאן על קצה המזלג מעט עובדות היסטוריות מעטות שדי בהן כדי לשלול מכל וכל השערות בדויות אלו.

לפנינו גזיר עתון 'המוריה' מניסן שנת תרע"ד המספר על מודעות אזהרה שנתלו מטעם בתי הדין האשכנזי והספרדי של ירושלים "על דבר איסור הכניסה להר הבית מקום המקדש, שנפרץ בזמן האחרון ורבו המבקרים מאחינו היהודים. הרבנים מודיעים שאין לזה שום היתר בעולם, וכי הוא איסור כרת."

המוריה שנה ה' תל"ח קנ	
א	שבע רצון מכל מה שראתו וכשרו לקשטת יישוב מה
ב	שיוכל לעשות לטובת ירושלים.
ג	— ביום השבת שעבר בקר הציר גם בבית החולים
ד	משגב לך, וזכרך בתחרים שבעת עסקים בנקיטתם
ה	ובצרכיהם. הוא יצא אחרי כך אל הגזעיה אשר משם
ו	נראה סמוך סמוך כל הר הבית, הר הזיתים, הר ציון, וכל
ז	העיר כולה, והאורות נהנו מחממות הנהדר.
ח	מהמיניש אדרת. — הרב ר' דוד מאה שלח
ט	לחידוד לחכם בשי כי אצור הספה יתפטר ממשמרתו
י	במיליש אדרת.
יא	אסור הבקור בהר הבית. — מטעם בתי
יב	הדינים ספרדים ואשכנזים נתפרסמו מודעות הזהירות על
יג	דבר אסור הכניסה להר הבית מקום המקדש, שנפרץ
יד	בזמן האחרון ורבו המבקרים מאחינו היהודים. הרבנים
יז	מודיעים שאין לזה שום היתר בעולם, וכי הוא אסור
יח	כרת.

הרבנים מודיעים שאין לזה שום היתר בעולם, וכי הוא איסור כרת."

מסתבר שניתן היה להיכנס להר ואכן נכנסו מבקרים, אולי תיירים מבחוץ, אך לא מנהג ולא מסורת היו כאן, אלא פריצת גדר, אותה מנסים גדולי ירושלים לגדור.

זה נוסח המודעות המזהירות מכניסה להר שפרסמו בתי הדין:

מודעה

ואזהרה רבה

מנעם הרבנים הג' הבתי דינים ספרדים ואשכנזים הדין.

אורי ודא עם נעפנתן ויד
מנעמשין וואס דא גייען איין דעם
הר הבית סטום סדרשנו.
דעריבער איז מען מודיע אז עם
אז א גרוסער איסור, א גרוסע
עבירה בוסן וואס איין גיין איין
דעם הר הבית, עם אז א חזוב
איין דעם וואס קאן פארזשען
אזוי וויסען איין דעם אנדערין,
אין א מצוה גדולה מען ווארען נים
לאין גיין איין סטום סדרשנו.

כאשר בעהר גפרין כעת הכניסה
להר הבית, סטום סדרשנו וכוונת
יש מיס אשר המה שוננים ולא
ידעו מראסור המסור הוה, עכ
מצאנו חוב סדש להודיע בשער
בת רבים ולהזהר לעם ה', כי אין
לזה שום תיראת וחתר בשולם
וכבר הכריעו הפוסקים האחרונים
בדרכים שדא איסור ברת ר'ל,
וחזבא רמא עכ מי שיש בידו
למחות ולהזהר הגדולים על
המנעם, לכל יוסיפו לפריץ פריץ
באיסור זה המסור.

ושומע לנו ישכון במח וזכת לראות מקום המסדש בבניו בבא.

מאוספו של ר' בנימין קלוגר, מן המקור א עמ' 60

הפתק הבא הוא בקשה ממנהלי 'הוועד הכללי', היא ההנהגה הרשמית של יהודי ירושלים בני היישוב הישן, מאותם ימים, חתומה ע"י בית הדין של ירושלים, לשלם לבית הדפוס עבור הדפסת והדבקת אותן מודעות המזהירות את המבקרים מלעלות להר הבית. החותמים הם שלושת דיני בית הדין של ירושלים מיסודם של הגאון ר' שמואל סלאנט וה'אמרי בינה': אב בית הדין ר' משה נחום וולנשטיין, ר' צבי פסח פרנק ור' אריה לייב הרשלר (ר' לייב דיין).

באדיבות מורשת מכירות פומביות

כאמור, השנה היא שנת תרע"ד, חמש שנים בטרם עלה הרב קוק לכהן ברבנות ירושלים. מסתבר שלא הוא המציא את האזהרות החמורות.

באשר ל'עדויות' שבעזרתן יש המנסים בימינו להציג כאילו היה הדבר מנהג מקובל ושכיח, הנה מכל מחקרם ההיסטורי על פוקדי מקום המקדש במהלך הדורות, לא הביאו ממאות השנים האחרונות דבר שראוי להקרא 'עדות הסטורית' ממשית. בספר 'ימי שמואל', זכרונותיו של ר' שמואל הורביץ, חסיד ברסלב בעל רגש יהודי רב, שתיאוריו רוויים התלהבות קדושה, אך רחוקים מדיוק תיעודי מחקרי, הוא מתאר ריקוד שרקד עם חבריו, לא ברור בדיוק היכן, יתכן שליד אחד משערי הר הבית, וכן נכנסו להתפלל ב'מחכמה', הבנין שליד שער השלשלת, שאינו ממש בשטח ההר. כל הרגיל בסגנון אנשי ברסלב דאז, וקורא את התיאורים שם, מבין שאין כאן כל בסיס עובדתי מוצק. זאת ועוד, חסידי ברסלב רבים, ור' שמואל ביניהם, תארו באותם שנים את מעלת התפילה בכותל המערבי, מקום השראת השכינה, כשיא בעבודה רוחנית. נקל להבין שלא עלתה בדעתם הכניסה מעבר לכותל. ה'ימי שמואל' עצמו סיפר שבדרכו אל ישיבת "תורת חיים", הנמצאת כידוע ברחוב הגיא בדרך לשער שכם, הוא טעה בדרך ובמקום לפנות עם

הרחוב שמאלה המשיך ישר להר הבית, עד שהגויים עיכבוהו ולא נתנו לו להכנס, ועל כך כתב: **"ונתן דעתי שהמקום שנתעתי היה מקום המקדש, והיה לי יסורים מזה..."** אך אחר כך כשהלכתי לעלות לרגל בפסח, נודעתי כי עדיין לא היה שם הגבול".

אך גם אם היינו מוצאים עדות מהימנה וברורה, הרי היא עצמה בבחינת היוצא מן הכלל המעיד כאלף עדים על הכלל. מתוך רבבות יקירי ירושלים, אנשי צורה, כמהי קודש ומקדש, שהעלו את ירושלים על ראש כל שמחותיהם ואבלם, לא מצאנו יותר מסיפורים מעורפלים! אם היה מנהג מקובל ורווח, הייתכן שלא היו מאות ואלפי תאורים נרגשים על כניסות להר, תפילות, דמעות והתעלות רוחנית? כיצד לא נשתייר שום תיאור שכזה? כה הרבה זכרונות נשארו מאז, ושום איזכור של אירוע כה חשוב!

ואם יטענו בעלי הדין שאין כאן ראיה, שהרי הם לא תארו את עלייתם כיוון שלא יכלו לעלות מחמת התנגדות הערבים, נאמר להם: אף שאין זה נכון, כפי שראינו, גם לו היה כן, 'מנהג רווח' זה לעלות, שאתם מספרים לנו עליו, לא היה.

הדברים נסתרים גם מהמקור הבא - הספר "הר הבית" שנכתב ע"י איש ירושלים בכל מאודו, ר' חיים מיכל מיכלין (נלב"ע ט"ו באב תרצ"ז), שהיה עסקן ציבורי, מנהל מוסדות תורה בירושלים, ופעיל בבניית שכונות בירושלים ויישוב ארץ ישראל. בחלק א של הספר, שנכתב תחת השלטון התורכי בארץ ישראל, בשנת תרע"ז (1917 למנינם), הוא מביא תיעוד מדויק של כל שטח הר הבית, מבנהו הטופוגרפי, כתליו, מידותיו, מבניו ובורותיו. כמובן מחקרו נעשה כולו מבחוץ, על סמך מחקרי חכמי אומות העולם שחקרו היטב את ההר.

בפרק הפותח את הספר (עמ' 4) מציין המחבר כי: **"בספרותנו אין כמעט מאומה, לא על אודות 'הסלע' הזה - אשר נחלקו בו אם הוא 'אבן השתיה' או 'יסוד המזבח' - ולא על הבנינים אשר בהר הבית שנוספו אחרי החורבן, כי אם זעיר שם זעיר שם... כי מלבד המניעה התמידית שהיתה מצד הממשלה בעד כניסת היהודים למקום המקדש - עד זמן מלחמת קרים (תרט"ז), אשר מאז אמנם הותרה הרצועה - היו שלומי אמוני ישראל נזהרים גם מאליהם מלהכנס שם, מפני טומאת הגוף".**

מדבריו עולות שתי ידיעות פשוטות:

גם לולא מנעו הגויים מן היהודים להיכנס להר הבית ('מקום המקדש'), היו יראי ה' נזהרים מאליהם מלהיכנס שם.

החל משנת תרט"ז 'הותרה הרצועה' וכל מי שרצה היתה הרשות בידו להיכנס (בשנת תר"ע גם בוטלה גביית התשלום עבור הכניסה).

ובכן, יהודי ירושלים, שלומי אמוני ישראל, בהם קדושי עליון, גאונים וצדיקים, זוכרי ואוהבי המקדש מאין כמותם, יכלו גם יכלו להכנס לשטח הר הבית, אך מעולם לא עלה על דעת איש מהם לעשות זאת.

תרומה לארגון

מכתב תמיכה בארגון
'מורא מקדש'

באנו בזאת לחזק את ידי ארגון 'מורא מקדש', הפועל למען שמירה על קדושת הר-הבית, ודואג שלא יהרסו העם לעלות אל הר ד' (במצבנו כיום) חלילה. מצוה רבה לתרום להם, וזכות מצוה חשובה זו של מורא מקדש תעמוד לכל איש אשר ידבנו ליבו. ויזכו לראות בבנין ביהמ"ק על מכונו במהרה בימינו.

ובאנו על החתום:

הרב מיכה הלוי
רב העיר פתח-תקה

הרב אביגדור נבנצאל
רב העיר העתיקה בירושלים

הרב מרדכי נגארי
רב העיר מעלה אדומים

הרב אברהם יצחק כלאב
אב"ד ירושלים

הרב עמיאל שטרנברג
ראש ישיבת הר-המוד

הרב ברוך וידר
ראש ישיבת הכותל

הרב צבי קוסטינר
ראש ישיבת מצפה-רמון

הרב בן-ציון אלגאזי
ראש ביהמ"ד בישיבת רמת-גן
וראש מכון "צורבא - מרבנן"

הרב שלמה אבינר
ראש ישיבת עטרת ירושלים
ורב הישוב בית-אל

הרב זלמן נחמיה גולדברג
בית הדין הגדול

הרב שלמה לוי
ראש הישיבה בקריית גת
וראש הכולל בישיבת הר-עציון

הרב זלמן קורן
מחבר הספר
"בחצרות בית ה'"

מורא
מקדש

על הארגון

ארגון "מורא מקדש" הוקם ע"י אנשי תורה ואמונה, השואפים להביא לידי ביטוי והעצמה את דעת התורה הפשוטה, הברורה והמקובלת בדבר היחס הנכון אל מקום המקדש והר בית ד'. הארגון פועל לחזק ולבסס את ההבנה הישירה והמסורה לנו על ידי גדולי ישראל לאורך הדורות, והרבנות הראשית לדורותיה, כי הקשר האמיתי להדום רגליו והר קדשו של ד' אלקינו נוצר לא באמצעות פריצת גבולות קדושת הר הבית, אלא באמצעות בניית יחס של יראת רוממות כלפיו.

לפרטים ולתרומות

lemoramikdash@gmail.com | 053-2418479
חשבון בנק: בנק 20, סניף 439, מס' חשבון 224880
בהעברה בנקאית יש לציין: "עבור מורא-מקדש"